

ВОВЧИК-БЛАКИТНА ОЛЕНА ОЛЕКСАНДРІВНА

*кандидатка психологічних наук, старша наукова співробітниця,
провідна наукова співробітниця лабораторії екологічної психології,
Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України,
м.Київ*

**ГЕНЕРАТИВНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ЇЇ
СУБ'ЄКТИВНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ**

В статті розглядається проблема суб'єктивного благополуччя особистості в контексті екопсихологічної парадигми взаємопов'язаності внутрішнього та зовнішнього середовища буття сучасної людини. Усвідомлення людиною того факту, що її власне суб'єктивне благополуччя значним чином є пов'язаним з благополуччям навколишнього середовища – природного, соціального, сімейного, інформаційного, та ін. є тим механізмом, що здатний запобігти загрозам існуванню людства та гідно зустріти виклики майбутнього (екологічно відповідальна поведінка, генеративна поведінка тощо). Проведений огляд досліджень, присвячених вивченню суб'єктивного благополуччя та генеративності особистості під кутом зору можливої їхньої взаємопов'язаності між собою. Реалізація прагнення символічного безсмертя, потреби бути потрібним людям та відповідати очікуванням з боку суспільства, що мотивують генеративність особистості можуть опосередковувати зв'язок генеративності та суб'єктивного благополуччя особистості. Обґрунтовується теза, що предиктором, суб'єктивного благополуччя особистості є її генеративна поведінка.

Ключові слова: генеративність, суб'єктивне благополуччя, екологічно відповідальна поведінка, ресурсне середовище.

Актуальність проблеми. Актуальності нині набуває проблема суб'єктивного благополуччя (wellbeing) як в широкій рамці реалізації життєдіяльності людини в різних сферах буття, так і в межах психологічної практики в освіті, консультуванні, психотерапії. В рамках позитивної психології це явище вивчається відразу на декількох рівнях: біологічному, особистісному, рівні взаємодії між людьми, інституціональному, культурному і глобальному, а в психології взаємодії з навколишнім середовищем, власне екологічній психології, основний акцент робиться на співвідношенні суб'єктивного благополуччя, способу життя людини, її стурбованості проблемами навколишнього середовища та екологічно орієнтованої, екологічно відповідальної поведінки. Благополуччя, щастя і екологічне благополуччя часто представлені в літературних джерелах, як конфліктуючі цілі, але вони насправді можуть бути і взаємодоповнюючими. Взаємна детермінація благополуччя середовища та суб'єктивного благополуччя людини знаходиться у фокусі уваги науковців, що проводять свої дослідження в рамці екологічної психології. Узагальнення трактувань поняття благополуччя в науковій психологічній літературі, проведене нами, засвідчує, що категорія благополуччя виступає в

чотирьох вимірах: 1.благополуччя об'єктивне - коли акцент робиться на матеріальних та об'єктивних показниках; 2.благополуччя гедоністичне, яке включає афективне тло, що відбиває емоційний стан; 3.благополуччя когнітивне (оцінка людиною власного життя і його аспектів відповідно до розуміння понять «хороше» і «погане» життя); 4.благополуччя евідемонічне (благополуччя трактується як неперервний процес особистісного зростання і досягнення повноти життя); 5.благополуччя соціальне (характер взаємодії людини з різними середовищами - природнім, просторовим, міжособистісним, освітнім, сімейним, інформаційним і т.д., а також ступінь включеності людини в суспільство, відчуття значущості свого внеску в нього.

Результати дослідження ролі тих, чи інших факторів у забезпеченні суб'єктивного благополуччя і екологічно відповідальної поведінки показали, що внутрішня цілісність і диспозиційна стурбованість проблемами навколишнього середовища співвідносяться з високими рівнями і

суб'єктивного благополуччя, і екологічно відповідальної поведінки особистості. При цьому спосіб життя такої особистості визначається дослідниками, як «усвідомлена простота» («voluntary simplicity»). Подальший аналіз показав, що сумісність благополуччя і екологічно відповідальної поведінки пояснюється функціонуванням внутрішніх цінностей, відмовою від високого рівня матеріального споживання та стурбованістю проблемами навколишнього середовища. На наш погляд, саме це дає ключ до розуміння «сталого способу життя», який реально втілюючись у практиці повсякдення, покликаний сприяти покращенню як індивідуального, так і колективного благополуччя [3, 7, 18]. Ще один аспект, пов'язаний з переживанням людиною благополуччя, лежить у явищі екологічного оптимізму, який знаходиться на перетині культурно-історичної, етнічної психології, екологічної психології та обумовлений взаємозалежністю психологічних особливостей сприйняття проблем навколишнього середовища, культурних норм і стереотипів (М.Аргайл, В.І.Вернадський, Л.М.Гумільов, І.І. Мечніков, М.Селігман). Згадаємо застереження М.Селігмана, який наголошував на тому, що психологія може перетворитися на віктимологію, де людина виявляє себе як пасивне створіння із пониженою відповідальністю та вивченою безпорадністю перед викликами та загрозами майбутнього. На думку дослідників, люди сприймають навколишнє середовище через своєрідні лінзи сприймання, які мають той чи інший колір в залежності від їхнього образу світу. Тому саме оптимістичне налаштування на майбутнє є ресурсним для особистості, котра долає низку життєвих перешкод та вірить у прихильність світу до неї, тобто відчуває базову довіру до світу (Р.Янов-Бульман).

Отже екологічні установки, вірування або екологічно орієнтована, екологічно відповідальна поведінка не можуть вивчатися ізольовано і

тільки широкий контекст образу світу може дозволити глибоко проникнути в сферу уявлень суб'єкта про походження небезпек в навколишньому середовищі, які із загальних небезпек перетворюються у його персональну небезпеку, перешкоджаючи тим переживанням ним благополуччя. Такий підхід, як ми вважаємо, дасть розуміння причин екологічного оптимізму або песимізму щодо можливостей вирішення глобальних екологічних проблем.

Виклад основного матеріалу. Усвідомлення людиною того факту, що її власне суб'єктивне благополуччя значним чином є пов'язаним з благополуччям навколишнього середовища (екологічна відповідальність, міжособистісні стосунки, генеративність тощо) є тим механізмом, що здатний запобігти сучасним загрозам та гідно зустріти виклики майбутнього.

Зміна парадигми психології в контексті використання знань у вирішенні проблем, котрі стоять перед цивілізацією - від негативного до позитивного, від концепції неблагополуччя до благополуччя, від хвороби до здоров'я, задає напрям акцентування сильної частини окремого суб'єкта, спільноти, суспільства на творення себе та широкого середовища.

Активізація внутрішньої мотивації, нематеріальних цінностей, як базових орієнтирів життєдіяльності людини покликані забезпечити створення та підтримку в майбутньому більш екологічного середовища сталого розвитку.

В контексті заявленої проблематики вочевидь безпосередньо пов'язаним є поняття генеративності, введене в обіг Е.Еріксоном, який виділяв вісім стадій розвитку, які проходить людина впродовж життя і позиціонував дорослість як найтривалішу стадію життя (25-60 років), визначаючи головне завдання його саме як генеративність та постулював найбільш важливе завдання цього етапу. А саме – прокреативність, продуктивність та творчість. Кожне покоління має бути представленим новими продуктами, ідеями, включаючи і певний вид власної зацікавленості розвитком власної ідентичності.

Генеративність за Е. Еріксоном є прагнення дорослої людини увічнити себе шляхом здійснення значимого та довготривалого внеску в навколишній світ. На думку Е. Еріксона відсутність генеративності в дорослому віці спричинює розвиток процесів стагнації особистості, тобто «застій» в розвитку. Для уникнення таких процесів в особистісному розвитку людина і має виявляти турботу про наступні покоління та умови їх становлення, тобто діяти екологічно відповідально. Генеративність охоплює прокреативність та продуктивність особистості. Представники нових поколінь так само як і нові продукти чи результати праці, або нові ідеї, включаючи самовідновлення, стосується подальшого розвитку ідентичності особистості [9].

Генеративність включає в себе піклування про наступні покоління, внесок в суспільство і створення нових продуктів та ідей. Генера-

тивність має бути пов'язаною з переживанням особистістю суб'єктивного благополуччя, хоча безпосередніх досліджень, що підтверджували б наявність саме цього зв'язку нам не вдалось знайти. Згідно з дослідженням Мак Адамс та Ст.Аубін генеративність мотивується прагненням до символічного безсмертя, потребою бути потрібним іншим і очікуванням суспільства від кожного його члена певних внесків [6]. Можна припускати, що задоволення вище перелічених потреб може відбиватись на рівні суб'єктивного благополуччя особистості.

Члени міжнародної мережі аналізу взаємин між поколіннями представили у 2017 році збірник, який виданий на 17 мовах, включаючи українську: «Покоління, міжпоколінні відносини та генераційна політика». Авторський колектив, який об'єднав дослідників з різних країн світу, запропонував наступне визначення терміну генеративності: «Генеративність стосується здатності дорослої людини до індивідуального чи колективного усвідомлення взаємозалежності поколінь з врахуванням цього в своїх діях». Така інтерпретація генеративності наголошує на потенціалі пошуку сенсу індивідуальної життєдіяльності та соціального життя. Тому генеративність є своєрідним фундаментом існування та розвитку цивілізації. За умови відсутності генеративних внесків окремих громадян, їхнього батьківства, лідерства та бодай маленького внеску, що слугує іншим людям існування спільноти та суспільства буде під великою загрозою. Яким чином суб'єкт може приносити користь суспільству через внески його членів? Генеративність часто-густо пов'язується з жертовністю особистого часу та комфорту. Чи людина отримує якесь задоволення від своїх вкладів? Відповідь міститься у низці досліджень, в яких показано, що люди з високою генеративною активністю зазвичай засвідчують і більш високий рівень суб'єктивного благополуччя.

Генеративність включає в себе опікування та супровід нового покоління, внесок в суспільство і створення нових продуктів та ідей. Згідно з уявленнями дослідників Мак Адамс та Ст.Аубін в основі генеративності лежить мотивація прагнення до символічної невмирущості, потреба бути потрібним комусь, пов'язана з очікуванням суспільства щодо певного суспільного внеску кожного члена суспільства [6].

За нашими спостереженнями останнім часом відмічається деяка схильність перебільшувати залежність молодших поколінь від старшого. Разом з тим недооцінка залежності старшого покоління від молодших членів суспільства перешкоджає розумінню взаємопов'язаності поколінь. Дорослі члени суспільства потребують визнання та стимуляції молодшими членами суспільства, яких вони привели в цей світ, опікувались та продовжують опікуватись. Генеративність, яку ми розуміємо як прояв зацікавленості у облаштуванні життя в майбутньому та існуванні нового покоління і є певним проявом піклу-

вання про благополуччя у близькому, локальному та глобальному середовищах. Огляд робіт, присвячених дослідженню генеративності та психологічного благополуччя були проаналізовані нами саме під кутом зору можливої їхньої взаємопов'язаності між собою. Благополуччя визначаємо як складне утворення що поєднує психологічне та соціальне благополуччя. Згідно з найбільш поширеним нині евиденційним підходом, запропонованим відомою психологинею К. Ріф, психологічне благополуччя включає: самоприйняття, особистісне зростання, автономність, вправність у середовищі, позитивні взаємини з іншими, наявність життєвих цілей (Self-acceptance, Personal growth, Purpose in life, Environmental mastery, Autonomy, and Positive relations with others), та соціальне благополуччя: соціальне прийняття, соціальна актуалізація, соціальне співробітництво, соціальна узгодженість взаємопов'язаність, соціальна інтеграція (Social acceptance, Social actualization, Social contribution, Social coherence, Social integration).

Аналіз літературних джерел, що висвітлюють проблему генеративності особистості, виявив що дослідники вивчають різні аспекти генеративності, включаючи наступні: генеративна стурбованість генеративні прагнення, генеративні теми та наративи, актуальна генеративна поведінка. Серед усіх цих граней генеративності, на наш погляд, найбільш безпосереднім предиктором суб'єктивного благополуччя є саме генеративна поведінка. Адже для її успішної реалізації необхідно налагоджувати позитивні взаємини з іншими (молодшими), вправність в середовищі, наявність життєвих цілей (залишити слід в житті дитини, молодшої людини чи групи людей), особистісне зростання. (дивись складові суб'єктивного благополуччя вище).

Особливий вид соціальної взаємодії є міжпоколінна взаємодія в родині, котра базується на прямому чи опосередкованому спілкуванні представників різних поколінь, де створюється середовище емоційних, діяльнісних проявів в системі «старші-молодші». Така взаємодія виконує низку функцій: комунікативну, освітню, виховну та інші через особливі механізми: трансгенерації (передача досвіду від старших до молодших поколінь) та префігурації (передачі досвіду від молодших до старших поколінь). Багато інформації в цьому контексті дає використання в дослідженні методики «Список проявів генеративної поведінки» (Generative Behaviour Checklist), котра спрямована на відстеження ступені спрямованості представників старшого покоління на «втілення себе». Серед поведінкових проявів генеративності є такі, які фіксуються, зокрема відповідями на запитання такого характеру: слугую рольовою моделлю для молодших; читаю книжки дітям; ремонту дитячі іграшки; навчаю молодших, що таке добре і погано, правильно і неправильно; опановую нові навички та вміння; розказую комусь про своє дитинство; вмю гарно навчати, передавати знання, вміння, навички тощо. Попередні наші дослідження між вікової взає-

модії старших та молодших в середовищі сімейному засвідчують, що активізація цих функцій та збагачення їхнього змістовного наповнення за певних психолого-педагогічних умов може виступати вагомим ресурсом переживання суб'єктивного благополуччя як представниками старших, так і молодших поколінь [2,18].

Дослідники К. Кіес та К. Ріф [11] провели в США загальнонаціональне дослідження? яке охопило понад 3000 учасників віком від 25 до 74 років. Результати дослідження показали що генеративна поведінка, яка визначалась авторами як емоційна підтримка та безоплатна, благодійна участь, позитивно корелює з рівнем суб'єктивного благополуччя людей різного віку та статі. Показник благополуччя був представлений як складна система маркерів психологічного благополуччя: самоприйняття, особистісне зростання, цілі в житті, вправність в середовищі, автономія та позитивні взаємини з оточуючими та соціального благополуччя, представлених соціальним прийняттям, соціальними умовами, соціальною узгодженістю та соціальною інтеграцією.

В лонгітудному дослідженні жінок, яких супроводжували після випуску зі школи аж до віку 60 років Дж. Ваїлент виявлені певні закономірності. У віці 60 років кожна з учасниць дослідження було віднесено до групи з більшою чи меншою ступінню прояву генеративності. Наступного разу ранжування відбувалось, коли жінкам виповнилось вже 77 років і з'ясувалось, що ті учасниці дослідження, які проявили раніше більш високий рівень генеративності демонстрували і вищий рівень адаптації в похилому віці та відчували суб'єктивне благополуччя. Це дослідження стало підтвердженням наявності прямого зв'язку генеративності та благополуччя [17]. Мак Адамс, автор методики Generative Behavior Checklist пов'язував генеративність особистості із рівнем задоволеності власним життям. Дослідники Ст.Аубін and Мак.Адамс [4,5,6] з'ясували, що генеративність, яку вони вивчали, застосовуючи розроблену методику, про яку ми згадували вище (Generative Behaviour Checklist), має міцну позитивну кореляцію з розвитком ego, хоча в цьому дослідженні саме зв'язок з задоволенням життям не встановлювався. Дослідження, проведені під керівництвом Е.Стюард [16] виявили, що міра, яка відображає як генеративну стурбованість, так і генеративні досягнення, була прямо пов'язаною із задоволеністю життям. В роботах Р.Очсе та К.Плаг [13] було з'ясовано, що самозвіти щодо генеративної стурбованості та генеративних досягнень прямо корелювали з благополуччям як білих, так і темношкірих громадян. В науковому дослідженні В. Ліфтон вивчалась потреба людини в наступності після власної смерті, що пов'язувалось з розумінням необхідності свого здорового та ефективного функціонування на останніх етапах життя. Встановлено, що відчуття символічного безсмертя має негативну кореляцію з переживанням страху смерті [12]. Аналізуючи результати дослідження, автори виражали впевненість, що генеративна поведінка є безпосередньо позитивно пов'язаною з

переживанням особистістю суб'єктивного благополуччя. Якими можуть бути причини зумовленості вищого рівня благополуччя людьми, які характеризуються вираженою генеративністю. Пошук відповіді, на нашу думку, варто шукати в моделі генеративності запропонованої Мак. Адамсом та Ст. Аубін. Автори розглядають три основні мотиви, які активують генеративну поведінку особистості. Перша – це внутрішнє прагнення досягнути символічного безсмертя через залишення персональної спадщини власного самовираження, яке може продовжувати існувати поза чийось фізичним життям. Другий мотив – це внутрішня потреба людини бути потрібною, бути важливою для інших людей. На доповнення до цих двох внутрішніх потреб автори пропонують таку ж потужну зовнішню силу, котра мотивує генеративність. Йдеться про культуральні вимоги, тобто очікування соціуму, коли доросла особистість буде відігравати активну роль у батьківстві, супроводі інших людей, відчутно «вкладатиметься» в суспільство та його подальший розвиток. Якщо зважати на перелічені мотиви генеративності з цього випливає що генеративна поведінка має робити певний внесок у переживання людиною задоволення життям. Можна припускати, що це задоволення своєю чергою може сприяти переживанню людиною суб'єктивного благополуччя. Є підстави висувати гіпотезу про те що реалізація цих трьох мотивів може опосередковувати зв'язок між генеративністю та благополуччям. Ми позначимо відчуття задоволення від реалізації цих трьох мотивів як символічне безсмертя, відчуття потрібності, відповідності до очікувань суспільства.

Висновки. Підсумовуючи, наголосимо на важливості теми благополуччя та генеративності, які чекають на прицільні дослідження. Адже генеративність є основою існування сім'ї, груп, локальних спільнот, суспільства та майбутнього людства. Нині доводиться фіксувати активне функціонування уявлень та міфів, що характерні для постіндустріального суспільства та пропаганді індивідуалістичного та споживацького підходу до життя, коли наголошується на прагненні до задоволення та максимального споживання (нових товарів, послуг, розваг), як запоруки щасливого життя. Разом з тим дедалі більше інформації дають дослідження, які показують хибність такої позиції, натомість підтверджуючи важливість екологічного погляду на власну життєдіяльність та свій своєрідний соціальний «foot-print» слід на землі як пошук сенсів в більш широкому контексті (як внесок в розвиток іншої людини, чи групи людей) поза межами егоорієнтованої вузької спрямованості.

Список використаних джерел

1. Верник А.Л., Вовчик-Блакитна Е.А., Проблема ресурсов жизнедеятельности личности // International scientific-practical conference «Forming of Modern Educational Environment: Benefits, Risks, Implementation mechanisms», September 29th, 2017, Tbilisi, Georgia

2. Вовчик-Блакитна О.О., Гурлева Т.С. Якість життя – умова та результат міжпоколінної взаємодії в сім'ї / О.О. Вовчик-Блакитна, Т.С. Гурлева // Екологічна психологія : хрестоматія / за ред. І.І. Шлімакової – Харків : Видавництво «Діса Плюс», 2016. – С. 227-233
3. Швалб Ю.М. Еколого-психологічні виміри способу життя / Ю.М. //Актуальні проблеми психології: Зб.наук.праць Ін-ту психології ім.Г.С.Костюка НАПН України – К., – Т.7. – Вип.5.– Ч.2. – С.294-301.
4. McAdams and E. de St. Aubin (Eds.), *Generativity and adult development: How and why we care for the next generation*. Washington, D.C.: APA Press.1998
5. McAdams D.P.(2004) *Generativity and the Narrative Ecology of Family Life*.In *Family*
6. *Stories and the life course: Across time and generations* (pp.135-257) Mahwah. NJ:Lawrence Erlbaum Associates Publishers
7. McAdams, D. P., & de St. Aubin, E. (1992). A theory of generativity and its assessment through self-report, behavioral acts, and narrative themes in autobiography. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62, 1003–1015.
8. Diener, E. (1994). Assessing subjective well-being: Progress and opportunities. *Social Indicators Research*, 31, 103–157.
9. Erikson E.H.*Insight and responsibility*. New York:W.W. Norton and Company, Inc.,1994.256p.
10. Erikson E.H. *The life cycle completed: Extended version with new chapters on the ninth stage of development* by Joan M. Erikson. New York: Norton; 1997.
11. Erikson E.H. *Childhood and society*. 2nd ed. New York: Norton; 1963.
12. Keyes, C. L. M., & Ryff, C. D. (1998). Generativity in adult lives: Social structural contours, quality of life consequences. In D. P. McAdams, & E. de St. Aubin (Eds.), *Generativity and adult development: How and why we care for the next generation* (pp. 227–263). Washington, DC: American Psychological Association.
13. Lifton, R. J. (1979). *The broken connection: On death and the continuity of life*. New York: Simon and Schuster.
14. Ochse, R., & Plug, C. (1986). Cross-cultural investigation of the validity of Erikson's theory of personality development. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 1240–1252.
15. Riley, M. W., & Riley, J. W. (1993). Connections: Kin and cohort. In V. L. Bengtson & W. A. Achenbaum (Eds.), *The changing contract across generations*. New York: Aldine de Gruyter
15. Schooler, J. W., Ariely, D., & Loewenstein, G. (2003). The pursuit of happiness can be self-defeating. In J. Carrillo, & I. Brocas (Eds.), *Psychology and economics* (pp. 41–70). Oxford, GB: Oxford University Press.
16. Stewart, A. J., Ostrove, J. M., & Helson, R. (2001). Middle aging in women: Patterns of personality change from the 30s to the 50s. *Journal of Adult Development*, 8, 23–37.
17. Vaillant, G. E. (1993). *The Wisdom of the Ego*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
18. Vovchyk-Blakytina O.O., Gurlieva T.S. Current trends of ecologization of intergenerational interaction / O.O. Vovchyk-Blakytina, T.S. Gurlieva // «Teoretyczne i badania stosowane w dziedzinie pedagogiki, psychologii i nauk społecznych». – Kielce, Rzeczpospolita Polska 28-29 grudnia 2017 r. – S. 225-228.–

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Vernyk A.L., Vovchyk-Blakytina E.A., Problema resursov zhyznediatelynosti lychnosti // International scientific-practical conference «Forming of Modern Educational Environment: Benefits, Risks, Implementation mechanisms», September 29th, 2017, Tbilisi, Georgia

2. Vovchyk-Blakytyna O.O., Hurlieva T.S. Yakist zhyttia – umova ta rezultat mizhpokolinnoi vzaiemodii v simi / O.O. Vovchyk-Blakytyna, T.S. Hurlieva // Ekolohichna psykholohiia : khrestomatiia / za red. I.I. Shlimakovoi – Kharkiv : Vydavnytstvo «Disa Plus», 2016. – S. 227-233
3. Shvalb Yu.M. Ekoloho-psykholohichni vymiry sposobu zhyttia / Yu.M. //Aktualni problemy psykholohii: Zb.nauk.prats In-tu psykholohii im.H.S.Kostiuka NAPN Ukrainy – K., – T.7. – Vyp.5.– Ch.2. – S.294-301.
4. McAdams and E. de St. Aubin (Eds.), *Generativity and adult development: How and why we care for the next generation*. Washington, D.C.: APA Press.1998
5. McAdams D.P.(2004) *Generativity and the Narrative Ecology of Family Life*.In *Family Stories and the life course: Across time and generations* (pp.135-257) Mahwah. NJ:Lawrence Erlbaum Associates Publishers
6. McAdams, D. P., & de St. Aubin, E. (1992). A theory of generativity and its assessment through self-report, behavioral acts, and narrative themes in autobiography. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62, 1003–1015.
7. Diener, E. (1994). Assessing subjective well-being: Progress and opportunities. *Social Indicators Research*, 31, 103–157.
8. Erikson E.H.Insight and responsibility. New York:W.W. Norton and Company, Inc.,1994.256p.
9. Erikson EH. *The life cycle completed: Extended version with new chapters on the ninth stage of development* by Joan M. Erikson. New York: Norton; 1997.
10. Erikson EH. *Childhood and society*. 2nd ed. New York: Norton; 1963.
11. Keyes, C. L. M., & Ryff, C. D. (1998). Generativity in adult lives: Social structural contours, quality of life consequences. In D. P. McAdams, & E. de St. Aubin (Eds.), *Generativity and adult development: How and why we care for the next generation* (pp. 227–263). Washington, DC: American Psychological Association.
12. Lifton, R. J. (1979). *The broken connection: On death and the continuity of life*. New York: Simon and Schuster.
13. Ochse, R., & Plug, C. (1986). Cross-cultural investigation of the validity of Eriksons theory of personality development. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 1240–1252.
14. Riley, M. W., & Riley, J. W. (1993). *Connections: Kin and cohort*. In V. L. Bengtson & W. A. Achenbaum (Eds.), *The changing contract across generations*. New York: Aldine de Gruyter
15. Schooler, J. W., Ariely, D., & Loewenstein, G. (2003). The pursuit of happiness can be self-defeating. In J. Carrillo, & I. Brocas (Eds.), *Psychology and economics* (pp. 41–70). Oxford, GB: Oxford University Press.
15. Stewart, A. J., Ostrove, J. M., & Helson, R. (2001). Middle aging in women: Patterns of personality change from the 30s to the 50s. *Journal of Adult Development*, 8, 23–37.
16. Vaillant, G. E. (1993). *The Wisdom of the Ego*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
17. Vovchyk-Blakytyna O.O., Gurlieva T.S. Current trends of ecologization of intergenerational interaction / O.O. Vovchyk-Blakytyna, T.S. Gurlieva // «Teoretyczne i badania stosowane w dziedzinie pedagogiki, psychologii i nauk społecznych». – Kielce, Rzeczpospolita Polska 28-29 grudnia 2017

Vovchyk-Blakytyna O.

GENERATIVITY AS A DETERMINANT OF SUBJECTIVE WELL-BEING OF THE PERSONALITY

The article deals with the problem of subjective well-being of the individual in the context of the ecopsychological paradigm. The point is the mutual influence of the internal and external environment of being a modern person.

A person's awareness of the fact that his or her subjective well-being is significantly related to the well-being of the environment - natural, social, family, informational, etc. (environmentally responsible behavior, generative behavior, etc.) is a mechanism of prevention of threats to humanity and to meet the challenges of the future. We used the category of generativity (E.Erikson) as a concept that let us to see the entire of ways human beings leave their stamp on the future.

Generativity defines as an interest in establishing and guiding the next generation. Generativity and intergenerational interaction are about responsibility (ecological as well) that move down the generational chain and connect the future. It has clearly been related to subjective well-being yet a little is known about why this relationship exists.

A review of studies on the subjective well-being and generativity of individual in terms of their possible interconnectedness has been conducted. The realization of the desire for symbolic immortality, the need to be needed by people and to meet the expectations of the society that motivate the generativity of person can mediate the connection of generativity and subjective well-being of person.

Keywords: *generativity, well-being, environmentally responsible behavior, resource environment.*

Вовчик-Блакътна Е.А.

ГЕНЕРАТИВНОСТЬ КАК ДЕТЕРМИНАНТА СУБЪЕКТИВНОГО БЛАГОПОЛУЧИЯ ЛИЧНОСТИ

В статье рассматривается проблема субъективного благополучия личности в контексте экпсихологической парадигмы взаимосвязанности внутренней и внешней среды бытия современного человека. Осознание человеком того факта, что его благополучие в значительной мере является связанным с благополучием окружающей среды – природной, социальной, информационной и др. является механизмом способным предотвратить угрозы существованию человечества и достойно встретить вызовы будущее (экологически ответственное поведение, генеративное поведение и т.п.).

Ключевые слова: *генеративность, субъективное благополучие, экологически ответственное поведение, ресурсная среда.*